

DELA VSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefronkirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četrt leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) — Oglasi po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročila na upravo jugoslovanske tiskarne, Korpornaški oddelak, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Delavska zbornica otvorjena.

Pomembni dnevi za vse delavstvo.

Dnevi 16., 17. in 18. februar 1929 so za slovensko delavstvo velepomembni. Mnogo se je izvršilo v teh kratkih treh dneh, kar se je pripravljalo leta in leta. Slovesnostim in slavnostim, ki so se izvršile, je v duhu prisostvovalo vse delavstvo in nameščenstvo Slovenije.

Mnogo povabljenih zaupnikov radi prometnih in vremenskih neprilik ni moglo priti, dasi je bila srčna želja vseh, da pridejo te dni v Ljubljano. Kljub vsemu pa jih je prišlo okrog 300. Svoje zastopnike so poslale vse delavske zbornice v državi razen sarajevske in splitske z zastopstvom centralnega tajništva Del. zbornice na čelu, ki ga je predstavljal tajnik dr. Živko Topalovič. Zastopano je bilo ministrstvo za soc. politiko po dr. Tujkoviču, SUZOR po gen. ravnatelju dr. Glaserju in vse večje slovenske oblasti in korporacije.

Delavstvo in nameščenstvo Slovenije je dokazalo v teh dneh svojo moč, svoj vpliv v javnosti, obenem pa tudi svojo odločno voljo uveljavljati svoje zahteve in delati za popolno uveljavljenje v človeški družbi, za svojo duhovno in gospodarsko povzdigo. Kot činitelj, brez katerega ni industrijske proizvodnje, zahteva tudi temu odgovarjajoče upoštevanje, mesto, ki mu po delu in kot človeku gre.

Petek 15. februarja.

V petek je imel upravni odbor zbornice še zadnjo sejo pred svečanimi dnevi in napravil zadnje sklepe, ki so bili potrebni. Sklenil je za javne ogrevalnice po vseh večjih industrijskih mestih v tirati znesek 50.000 Din.

Sobota 16. februarja.

Zunanji zaupniki in gosti so bili že skoro vsi prišli. V palači, zlasti v prostorih zbornice in strokovnih organizacij je nastalo živahno vrvenje.

Anketa o pokojninskem zavarovanju nameščencev.

Ob 10 dopoldne se je pričela v čitalnici Prosvetnega oddelka zbornice anketa o načrtu novega zakona za pokojninsko zavarovanje nameščencev. Anketo je vodil tajnik zagrebške zbornice Pfeifer. Anketo so pozdravili in ji želeli mnogo uspeha za centralno tajništvo Del. zbornice dr. Topalovič, za D. Z. v Ljubljani Uratnik, za Pokojninski zavod v Ljubljani podpredsednik g. Evgen Lovšin in v imenu ministrstva za soc. politiko dr. Tujkovič.

Ravnatelj Pokoj. zavoda v Ljubljani dr. Sagadin je podal zgodovinski pregled o pokojninskem zavarovanju privatnih nameščencev. Danes ima zavod okrog 8.000 članov in plačuje letno 4 milijone pokojnine. Njega premoženje znaša okoli 100 milijonov dinarjev. Pred časom je zgradil svojo palačo za urade in 45 stanovanj. Zavod pomaga industriji celo s krediti.

Načrt novega zakona, o katerem je poročal podravnatelj zavoda dr. Vrančič, predvideva razlegnitev zavarovanja tudi na trgovske nameščenke. Invalidska renta se prizna po 5 letih, polna pokojnina pa po 35 letih.

K načrtu so bila izražena razna mišljenja. Sarajevski nameščenici so zahtevali centralizacijo zavarovanja. Dr. Obersnel, član načelnikstva zavoda se je zavzemal za predloženi načrt zakona, ki upošteva matematične račune in je zato soliden. Zastopniki zagrebških nameščencev so izrazili bojazen, da bodo v

južnih delih države prišla do izraza protisocialna stremjenja poslodavcev, kar bo rušilo zavarovanje. Zastopnik belgrajske Del. zbornice je zahteval, da se izvaja zavarovanje postopoma in pridejo trgovski nameščenici na vrsto šele l. 1935. Zastopnik belgrajskih delodajalcev je zahteval, da se nasloni pokojninsko zavarovanje nameščencev na SUZOR. Novih bremen gospodarstvo ne bo preneslo. Ravnatelj SUZOR-a dr. Glaser je bil mnenja naj bi se spričo položaja našega centraliziranega zavarovanja osredotočilo upravno delo pokojninskega zavarovanja pri SUZOR-u, ki bi postal tako osrednji organ vsega zavarovanja. Pokojninski zavod v Ljubljani pa naj bi prenesel svoje delovanje na vso državo.

Stavljenih je bilo več resolucij. Ugotovljeno je bilo, da združitev pokojninskega zavarovanja za delavce in nameščenke ni možna. Sprejet je bil sklep, naj služi načrt Pokoj. zavoda za podlago novemu zakonu.

Seja kluba krščanskih socialistov Delavske zbornice.

Ob 3 popoldne se je vršila seja celotnega kluba. Podrobno se je obravnaval proračun. Člani upravnega odbora zbornice in JSZ so že prej predlagali razne spremembe, ki so bile sprejete. Sedaj so se ponovno sklenili spreminjevalni predlogi. Zahtevana je bila zlasti preureditev centralnega tajništva Del. zbornice v Belgradu, katerega delo nam je skoraj v celoti nepoznano.

Seja centralnega tajništva Delavske zbornice.

Ob isti uri se je vršila ta seja. Razen sarajevske in splitske so bile zastopane vse zbornice v državi. Obravnaval se je proračun. Sklenjena je bila reorganizacija tajništva.

Otvoritev zbornice.

Od 9 do pol 11 so se zbirali v krasno dvorano palače z vseh strani Slovenije došli zaupniki, zastopniki oblasti in korporacij. Prisotni so bili: zastopnik ministra za soc. politiko dr. Tujkovič, veliki župan dr. Vodopivec, mariborski veliki župan se je opravičil, ravnatelj SUZOR-a Glaser, zastopnika zbornice TOI Ivan Ogrin in dr. Windischer, zastopnik ljubljanske oblasti dr. Breclj in mestni župan dr. Puc.

Pred začetkom je zapel pevski zbor »Grafike« dvojce pesmi.

Slavnost je otvoril predsednik zbornice Melhior Čobal. Zahvalil se je vsem, ki so sodelovali pri graditvi tega lepega doma, središča vsega delavstva Slovenije. Glavni graditelj pa je delavstvo, ki je prispevalo v palačo trud in svoje napore. Zato je ta hiša dom vsega delavstva.

Čestitke in blagoslov škofa dr. Jegliča.

Nato je prečital podpredsednik zbornice Lojze Sedelj došle pismene čestitke in pozdrave. Prvo pismo je bilo od našega škofa dr. Antona Bonaventura Jegliča, ki se glasi:

»Zborevalcem

v Delavski zbornici!«

»Današnjega Vašega dne se tudi podpisani srčno veselim. Pray iz srca čestitam spoštovanemu delavskemu stanu za ta napredek, za to veliko pridobitev.

Sedaj boste lažje proučevali delavsko vprašanje, lažje spoznali njegove naravne pravice, lažje določali korake v njihovo dosego, pa tudi lažje uravnavali vse sklepe tako, da bodo v soglasju z naravnimi pravicami drugih stanov.

Pozdrav in blagoslov!

V Ljubljani, dne 17. februarja 1927.

Dr. Anton Bonaventura Jeglič, škof.

Pismo in prisrčne besede so dvignile v dvorani orkan navdušenja. Vsi prisotni so navdušeno odobraval. S temi besedami je naš škof blagoslovil delo in prizadevanja Delavske zbornice in delo vseh skupin v zbornici. Zato ima ta blagoslov velik pomen.

Govor tajnika F. Uratnika.

Nato je imel tajnik zbornice Uratnik globok in stvaren govor. Naš čas ima poleg vseh svetlih, mnogo temnih strani — proletarske, bedne mase, množice trpečih ljudi. Te množice hočejo streti okrove, zato se pojavljajo iz njih pokreti, ki ali uničujejo, podirajo, ali pa grade. Ali eno ali drugo, je odvisno od vladajočega razreda — posedujočih slojev. Gre za ureditev gospodarstva, ki danes nima več svojega naravnega smotra, ko se ne gospodari več za človeka, človeštvo, ampak za profit. Zato morajo vladati tudi v gospodarstvu pravni zakoni. Nato je orisal delo zbornice. Duša in gibalo vsega delavskega prizadevanja in pokretov in tudi Delavske zbornice pa so svedobne delavske strokovne organizacije. Onemogočiti te organizacije, se pravi presekat vez, ki druži delavstvo kot razred, nasprotovati naravi, ki je močnejša od vseh ljudi. Izrekel je nadalje zahvalo vsem, ki so pripomogli k stavbi, zlasti pa tistemu neznanemu junaku dela, slovenskemu delavcu, iz katerega žuljev je zrasla ta mogočna palača.

Pozdrav zastopnika ministra.

Dr. Tujkovič je v imenu ministra za soc. politiko dr. Drinkoviča pozdravil in izvajal: »Ne samo sedanj, temveč tudi vsi prejšnji ministri za socialno politiko so bili prepričani, da ni treba sedanje socialne politike v naši državi le obdržati, temveč jo tudi razširiti ter da je treba voditi račune o vseh socialnih institucijah, ki pospešujejo socialno politiko. Delavski razred naj se razvije do stopnje, ki jo s svojim delom zasluži, in zlasti država je tista, ki je globoko zainteresirana, da doseže delavski razred čim popolnejši kulturni in gospodarski razvoj.«

Značilen in pomemben govor vel. župana dr. F. Vodopiveca.

Veliki župan je šel naravnost k predsedstveni mizi na odru. Ze tedaj so vsi navzoči pričakovali tehtnih besed. In res je veliki župan docela jasno in točno povedal, kako misli država in nje organi o delavskem gibanju, delavskih organizacijah, delavskih zahtevah, socialni politiki itd.

Veliki župan je v glavnem rekel:

Spoštovana gospoda! Pomemben dan praznuje danes slovensko delavstvo. Dobilo je svoj dom, dobilo je svoje ognjišče, okrog katerega se bo zbiralo, kakor se rodbina zbira okrog svojega ognjišča. Legalno (zakonito) zastopstvo delavstva, Delavska zbornica in njene institucije, je dobila dom, iz katerega bo tem uspešnejše razvijala svoje delovanje v korist

delavstva. Še pred 20 leti ni bilo mogoče misliti na to, da bi slovensko delavstvo kdaj doseglo ta cilj, toda že v desetih letih obstoja naše mlade države je pridobilo eno socialno pravico za drugo in doseglo je tudi delavsko zbornico. To je velik uspeh legalno organiziranega delavstva, ki se z legalnimi (zakonitimi) sredstvi bori za svoje pravice.

Nekateri so mislili, da je prišel ugoden trenutek, da se socialne pridobitve, ki jih je delavstvo težko pridobilo, zmanjšajo.

Toda to so le želje posameznikov!

Po teh besedah velikega župana je nastalo v dvorani veliko navdušenje, priča, kako težko je že delavstvo, zlasti slovensko, čakalo jasne besede.

Veliki župan je nadaljeval:

»Tu ne gre za izraz širših gospodarskih krogov, ki se zavedajo, da je zadovoljen delavec pogoj uspešnega dela in ki ne nameravajo okrnjevati doseženih delavskih pravic.

Saj se je naš medri vladar sam v svoji proklamaciji spominjal izmučenih in utrujenih, toda še vedno patriotičnih ljudskih množic in je ravno trpljenje teh množic napotilo vladarja do zgodovinske odločitve.

Mislil, da je nastopil čas, ko bodo nastali novi viri dela in zaslužka. Z mirnim pogledom v bodočnost se lahko udaste v miru vsemu svojem veselju nad svojim novim krasnim domom. Ta dom naj vam daje novo pobudo za zboljšanje vašega delovnega položaja. Delavski zbornici pa iskreno čestitam in želim, da še nadaljuje svoje uspešno delo!«

Celoten govor velikega župana je bil sprejet z navdušenim pritrdjevanjem in ploskanjem vseh navzočih.

Pozdravili so še župan ljubljanski dr. Puc, podpredsednik zbornice TOI Ivan Ogrin in tajnik te zbornice dr. Windischer, zastopnik ljubljanske oblasti dr. Breclj in ravnatelj SUZOR-a Glaser.

Govor dr. Topaloviča.

Besedo je dobil tajnik centralnega tajništva del. zbornice. Čestital je zbornici in vsemu slovenskemu delavstvu na njegovih uspehih. Delavstvo Jugoslavije je enotno in složno v svojih stremljenjih in gre skupno na delo. Simboli te skupnosti njegovi domovi, ki rastejo in vstajajo na sedežih delavskih zbornic v državi in drugje, to so zgradbe in palače Delavskih zbornic. V Belgradu že stoji, danes se odvarja v Ljubljani, čez nekaj mesecev jo otvorimo v Novem Sadu in v Splitu.

Razveseljeno je, da so zastopniki vlade dali danes izjave, ki so delavstvo zelo pomirile. Čas je že bil, da se pove prava in jasna beseda. Mase delovnega ljudstva so velika naravna sila, moč, ki je mnogokrat nepreračunljiva. Ta sila je lahko demonska, uničujoča, ali pa ustvarjajoča. Sila, ki vstaja iz mas je, kakor voda, kakor ogenj, močna, silna. Glavno je, kako je ta sila vodena. Naša naloga je uravnavati to silo k ustvarjajočemu delu.

Delavski pokret je kakor drevo, ki razširja svoje veje in vejice v zrak in je polno dehtečega cvetja. Te veje in cvetje pa nosi močno deblo. Tudi to deblo ne stoji samo, ampak pošilja svoje korenine in koreninice v zemljo, v globine,

v temo. Tako raste tudi delavski pokret in njega organi iz globin in teme trboveljskih, zagorskih in vseh rogov, iz prahu in blata tovarnen. — Govor je bil sprejet z velikim odobravanjem.

S tem je bila slavnostna otvoritev končana in je predsednik Čobal zaključil zborovanje z veselim »Živijo!«

Predstavniki oblasti so si zatem ogledali palačo in prestore zbornice.

Koncert.

Ob 8 zvečer se je vršil koncert, ki ga je priredil Prosvetni odsek zbornice. Sodelovali so: operna pevka gdč. Majdičeva, mojster petja g. Julij Betetto in pevski zbor in orkester »Grafike«. Vsi izvajalci so želi viharen aplavz pri vseh točkah, ki so nudile izreden umetniški užitek. Dvorana je bila natrpano polna.

Skupščina Delavske zbornice.

Otvoritvene svečanosti so pokazale, koliko se je slovensko delavstvo uveljavilo po svojih organizacijah v družbi in gospodarstvu. Skupščina zbornice v ponedeljek 18. februarja pa je dokazala, da se slovensko delavstvo v svojih stremiljenih vedno bolj konsolidira in postaja kompaktna enota. Ono je zmožno rešati težke naloge sedanjih dni. Zastopniki vseh treh skupin so se izjavili solidarnim v boju za naravne pravice delavstva.

Poročilo predsednika.

Upravni odbor je imel od 12. februarja 1928 do 18. februarja 1929 13 sej, ena je bila izredna. Predsedstvo je imelo v tem času 5 sej, finančna kontrola pa 16. V teh sejah so se obravnavale vse tekoče stvari: zidava palače v Ljubljani, prezidava poslopja v Celju in druge zadeve. Potrjen je bil med tem od ministrstva za socialno politiko nov volilni red za Delavsko zbornico. Sedanjim članom skupščine poteče funkcij-ska doba 19. marca t. l. V roku treh mesecev za tem bi se imele vršiti volitve. Pred časom pa so bile z odlokom minist-ra za socialno politiko odložene do nadaljnjega. Nam bi bile ljubše volitve.

Poročilo tajnika.

Poročal je tajnik zbornice gosp. Filip Uratnik.

Vse delo zbornice je obširno razloženo in objavljeno v njenem tiskanem poročilu. Zato navaja le nekatere izpolnitve. Slej ko prej bo prišel v razpravo na merodajnih mestih nov unificiran obrtni zakon. Zato je zbornica mnogo delala na osnutkih tega zakona,

ki so v celoti pripravljeni. Čas za uveljavljanje tega zakona je ugoden.

Zbornica je tudi sodelovala pri pripravah za sklep konvencije glede socialnega zavarovanja in sezonskih delavcev z Nemčijo. Ta konvencija je velike praktične važnosti za poljedelske delavce naše Slovenske krajine in Vojvodine.

Veliko pažno posveča zbornica statistiki. Zlasti naša mezdna statistika je prepotreben korektiv k statistiki uradov zavarovanja, podatkov, ki jih zbira zlasti OUZD. Važno je zlasti to, da se vodi pregled kategorijskih mezd. Vse statistično delo je velikega pomena. Rezultati so že dosedaj v celoti zadovoljivi. Doseženi so bili na podlagi tega stvarni uspehi v interesu delavstva.

Stavbni program zbornice.

Načrt, ki ga je naredil upravni odbor je že v precejšnji meri realiziran. Za enkrat je ostalo nerešeno vprašanje stavbe v Mariboru. Skupščini bo predložen to-zadeven sklep. — Omenja nadalje še druge tekoče stvari, s katerimi se bavi zbornica.

Poročilo blagajnika.

Blagajnik Rado Čelešnik je podal računski zaključek za l. 1927-28.

Bilanca z dne 31. julija 1928 izkazuje: Aktiva: 1. Račun blagajne Din 1497.03. 2. Račun denarnih zavodov Din 464.275 67 par. 3. Račun dolžnikov Din 610.647 67 par. 4. Račun SUZORja Din 587.179 91 par. 5. Račun inventarja premičnine Din 251.067.59; nepremičnine Din 367.519 50 par. 6. Račun raznih računov Din tri milijone 541.980.56. Skupaj Din 5.733.567 48 par. — Pasiva: 1. Račun upnikov Din 1962.50. 2. Račun raznih računov Din 1962.50. 3. Investicijski skladi Din 3 milijane 326.957.39. 5. Poslovni pribitek iz prorač. leta 1927-28 Din 649.522.97.

Upravnemu odboru in blagajniku je skupščina podelila absolutorij.

Proračun za l. 1929/30.

Proračun je predložil skupščini blagajnik Čelešnik z nekaterimi spremembami kakor je bil objavljen v zadnji »Del. Pravici«. Spremembe so se vnesle predvsem na tozadevne predloge kluba krščanskih socialistov.

Debata.

Na predlog tov. Franceta Žužka je bilo sklenjeno, da se debatira samo generalno.

Zastopnik narodnega kluba dr. Bohinc je izjavil takoj, da bo njegov klub za predloženi proračun glasoval. Nato je v daljših izjavanjih z načelnih vidikov utemljeval posamezne postavke.

Izjava kluba kršč. socialistov.

Tov. Franc Terseglav je izjavjal, da ima nalog za svoj klub izjaviti:

»Krščanski socialisti sprejemamo proračun v znak popolnega zaupanja v delavsko zbornico in njeno upravo, pri kateri kot njen konstitutivni del sodelujemo. Ne smatramo za umestno uporabljati proračunsko debato za demagoške nastope, ker hočemo, da Delavska zbornica napram javnosti in državi predstavlja popolnoma solidarno zastopstvo našega delavstva, kar je danes bolj potrebno kot le kdaj. Svojo kritiko napram proračunu smo izrekli v upravnem odboru in smo sporazumno dosegli izboljšanje, katero smo smatrali za potrebno. Radi tega ta proračun smatramo kot izraz volje vsega v Zbornici združenega delavstva in vseh njegovih skupin, naš pristanek pa kot posebno v sedanjem trenutku velevažen akt moralne solidarnosti slovenskega delavstva v legalni borbi za njegove naravne pravice in v polni zavesti važnosti tega akta za proračun glasujemo.«

Tej kratki in jedrnat izjavi, ki jo je celokupna zbornica poslušala v veliki tišini, je sledilo burno pritrdjevanje vseh delegatov.

G. Leskovšek (bernotovec) je izjavil, da bo za proračun glasoval, ker z opozicijo, ki je danes v zbornici ne more iti. (Pritrdjevanje.)

Proti proračunu je govoril g. Makuc. Kritiko je zavračal za klub marksitov kot večino g. Franc Svetek. Koncem svojih izvanjanih je ugotovil položaj in stanje v zbornici, ki je nastalo po preteku treh let skupnega dela vseh grup za delavski razred. Kakor slovensko delavstvo v svoji najvišji predstavnici nastopa za svoje interese solidarno, tako naj bi tudi zunaj po tovarnah in delavnicah v vseh skupnih delavski razred se tikajočih zadevah nastopalo složno, solidarno.

Strokovne centrale naj bi pristopile k ustvaritvi nekega skupnega organa, ki bi bil zaenkrat magari samo posvetovalnega značaja (Pritrdjevanje!)

Proračun je bil nato sprejet z vsemi glasovi proti nemu. (Makuc.)

Zgradba palače v Mariboru.

Tajnik Filip Uratnik je prečital sledeči sklep:

»Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu, odnosno Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani bo zgradil v Mariboru za potrebe svoje tamošnje ekspozičure in ambulatorija novo zgradbo.

Skupščina Delavske zbornice soglaš-a s tem, da se najmejo v tej palači prostori, ki jih potrebuje zbornica za svojo ekspozičuro, za knjižnico in čitalnico v Mariboru ter za mariborske podružnice

zbornici priključenih strokovnih in kulturnih organizacij za dobo 20 let proti najemninu, ki odgovarja 7% v te prostore investiranih stroškov.

Prostori za knjižnico, čitalnico in ekspozičuro smejo imeti maksimalen obseg knjižnice in čitalnice v Ljubljani, prostori, namenjeni priključenim organizacijam pa ne vstevši dvorano maksimalen obseg 200 m².

Za potrebe delavskih kulturnih organizacij se potrebuje tudi dvorana.

Ce bi OUZD dvorane ne gradil, a bil pripravljen odstopiti en del zemljišča pri svoji zgradbi za zgradbo dvorane, odobruje skupščina zbornice, da more zgraditi zbornica dvorano sama iz enega dela za Maribor namenjene stav-bne rezerve v iznosu 1.000.000 Din, ki jo ima naloženo pri SUZOR-u. Preostali del za Maribor namenjenega investicijskega kredita ostane naložen, če zgradi prostore za zbornico SUZOR, pri SUZOR-u kot delno kritje za najemnine za mariborske prostore.

Skupščina je sprejela predlagani sklep soglasno.

Za delavske samouprave.

Končno se je oglasil k besedi dr. Topalović. Izjavjal je med drugim: Danes imamo braniti našo zakonodajo. Sporedno s tem pa tudi načelo delavske samouprave. Ne moremo dopustiti, da bi se z nami drugače postopalo kot s poslodavci, da bi imele zbornice TOI drugačno stališče kot Delavske zbornice. Delavstvo je pokazalo dosedaj v svojih zavodih in ustanovah več organizacijske sposobnosti kot pa delodajalci v svojih. Z veseljem moram tudi ugotoviti, da je naš slovensko delavstvo v resnih trenutkih življenja tako enotno! S tem daje zgled vsemu jugoslovanskemu proletariatu! Z vsakim dnevom stopajo močnejše v življenje, v ospredje vse družbe stanovi - razredi, potom svojih organizacij. Zato smo mi na pravem potu! Bodočnost je delavskega razreda!

Te besede so bile pač najbolj na mestu ob koncu velevažnih dni.

Predsednik Čobal je nato skupščino zaključil.

Krščansko socialistično delavstvo pa je po vseh teh dnevih še bolj utrjeno v svojem prepričanju, v svojih ciljih in ne bo zaostalo niti korak na poti, ki jo je nastopilo pred tremi leti s svojo deklaracijo na prvi skupščini izvoljene Delavske zbornice. Zakaj k tem uspehom vsega slovenskega delavstva je brez pretiravanja pripomoglo po svojem klubu največ ono, kar mu odkrito priznavajo vsi nasprotniki.

Delu slava, čast, oblast!

Atom:

Treba je pomagati.

(Delavska okrožnica Leona XIII.)

Prepričani smo in vsi to priznavajo, da je treba najubožnejšemu stanu ljudi hitro in smotreno pomagati, ker večina teh ljudi živi v tako žalostnih in bednih razmerah, da niso človeka vredne. — S temi besedami papež Leon XIII. na eni strani poudarja dolžnost vseh, ki imajo še čut ljubezni do bližnjega, da je treba hitro in smotreno pomagati najbednejšim; na drugi strani pa spodbija že vnaprej ugovor, ki je tudi med dobromislečimi kristjani zelo razširjen, češ, da je že božja volja tako in da vsega zla itak ne bo mogoče nikdar spraviti s sveta.

V veliki meri je neuspeha pri rešitvi socialnega vprašanja krivo uprav zmotno prepričanje, da je vse pač tako, ker tako mora biti, ker človek ne more venkaj iz teh žalostnih razmer. Vendar bi vsak, ki bi o vsem trpljenju in o vseh neprijetnostih tega življenja govoril, kot da je to božja volja, proti kateri ne moremo in ne smemo ničesar storiti, Bogu delal krivico, četudi morda nevede in nehote. Bog pač dopušča nesrečo, trpljenje in bedo, kakor tudi vse krivice zemeljskega življenja kot dejstva, ki so zvezana s človeškim življenjem, toda dopadajenja nad njimi nima in nikakor se ne bori proti božjim ciljem in namenom, kdor se proti tem zlom bori. Največ nesreče in zla na svetu je človeštvo samo krivo. To velja o našem osebno dušnem in telesnem trpljenju, velja pa tudi o sodobnih socialnih razmerah. Poglejmo si stvar nekoliko bolj od blizu.

Zunanji neenakosti med ljudmi je priležna notranja neenakost. Razlika občutja, domišljije, temperamenta, značaja, tvori gotovo del človeške narave, toda njihova vzgoja in razvoj je odvisna od človekove lastne pameti in volje. Razlika telesnih in duševnih nagnenj stoji

sicer mnogokrat pod vplivom človeške narave, toda dejanja sama so svobodna. Res je, da prihaja sreča in nesreča človeka večkrat od podedovanih slabih lastnosti, značaja itd., toda nikjer ni zapisano, da bi morala priti, ker ima človek poleg vseh teh lastnosti tudi razum in prosto odločujočo voljo.

Večina bolezni in prezgodnje smrti ni potrebna ne radi človeške narave in tudi ne radi božje volje. One so povečini sad človeških naprav in razvad. Povsem naravno je, da tisti, ki pametno živi, ki kroti svoje strasti in se varuje po možnosti vsega, kar bi mu utegnilo škodovati, tudi dalje živi in je tudi mnogo manj boleznim izpostavljen. Veliko število ljudi je nesrečnih radi bolezni. Toda če bi šli povsod stvari do dna, bi spoznali, da je velik odstotek med bolniki, ki so si bolezen nakopali povsem po lastni krivdi, bodisi radi pijančevanja ali kake druge podobne neukročene strasti.

Velika je razdrtija in nezadovoljnost v družinskem življenju. Toda v veliki meri je to nesreče kriv običajno eden ali drugi izmed zakonskih drugov, ali pa oba. Največje zlo je vojna. Toda je-li morda vojna po božji volji? Krščanski Bog je Bog ljubezni. »Ne ubijaj« je še vedno božja zapoved. Človeštvo je vojne povzročilo, človeške strasti so jih nitele in zopet jih človeštvo more odpraviti in preprečiti, če le hoče.

Krivični družabni red! Koliko se piše o njem, koliko čez njega zabavlja. Stori se pa proti njemu le malo in navadno najmanj od tistih, ki najbolj proti njemu kriče. Res je, da je uzakonjen. Toda zakoni so človeško delo. Kdor jih je napravil, jih enako lahko spremeni in odpravi. In kdo drugi je kriv, če zakoni ne ustrezajo duhu krščanske ljubezni, kakor ljudje, ki so jih postavili. Zanimarjali in prezirali so božjo postavo ljubezni in pravice in so si sami spletli bič, ki jih tepe.¹⁵

Brezposelnost in obubožanje! Da tu nekaj ni v redu spozna lahko vsak, tudi najbolj priprost človek, če vidi, da so stroji vendar človeku delo olajšali, in da lahko, če vzamemo le en zgled,

tkalni stroj v istem času proizvaja stokrat več kakor ročni tkalec. In tako je skoro povsod v sodobnem načinu proizvodnje. Če torej stroji in druge take iznajdbe in odkritja v istem času lahko petdeset do stokrat več blaga proizvajajo kakor prej, bi moralo na eni strani življenjskih potrebščin biti povsod v izobilju in zemlja bi morala nuditi mnogo več ljudem prostora, na drugi strani pa bi moral človek pri kratko trajajočem delu živeti življenje brez vseh materijelnih skrbi. V resnici pa je ravno nasprotno. Iznajdbe in stroji so pač človeku vzeli delo, istočasno so mu pa prinesli negotovost v egzistenci, brezposelnost, gospodarsko usuznjenje, z eno besedo npravno in materijelno obubožanje. Vsak pameten človek mora videti, da to ni v redu. Ne proizvaja se danes zato, da bi bile krite potrebe življenja, stroji ne služijo človeštvu ampak dobičku. In tega ni kriv Bog, ampak ljudje sami.¹⁶

Res je torej, da vsega zla ne bo mogoče spraviti s sveta. Del zla spada k človeški naravi, ki je nepopolna in bo taka ostala. Katoličani to vemo in vemo tudi, da je to posledica izvirnega greha. Uprav vera nam daje moč, da moremo prenašati trpljenje, četudi je nezasluženo.

Res je tudi, da posameznik večkrat ne more zato, da živi v takih razmerah, v kakršnih je. Trdo in grenko je za človeka, če mora trpeti za neumnost in hudobije svojih prednikov, za napake svojih vzgojiteljev, torej za razmere, ki jih ni sam kriv. Toda napačno je Bogu, ki je vendar modrost in dobrota sama, naprtiti krivdo za greh ljudi in storjeno krivico in grehe opravičevati z božjim pripuščanjem in s tem braniti krivico proti pravici samoodločbe in svobodne volje.

Kjer je resna volja pomagati, tam je tudi pot. Običajni izgovor: Je že božja volja tako in da vsega zla itak ne bo mogoče spraviti s sveta, je izgovor tistih, ki nimajo srca za najbednejše in tistih, ki bi s tem plaščem radi prikrili svojo nedelavnost, komodnost, ali po domače bi lahko rekli, lenobo.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Oblačilni delavci

Domžale. V nedeljo dopoldne ob 10 se bo vršil v Grobljah pri Domžalah redni letni občni zbor Strokovne skupine oblačilnega in tekstilnega delavstva v Domžalah. Dnevni red je običajen. Tovariši, tovarišice! Le z veliko težavo smo se zopet prerili skozi eno poslovno dobo organizacijskega življenja. Razmere, v katerih moramo delavci živeti, nam jasno kažejo pot, po kateri moramo tudi delavci hoditi, če nečemo postati popolni sužnji naših delodajalcev. Ne samo, da ohranimo sedanje stanje in moč organizacije, katero smo s težkimi preizkušnjami uveljavili, temveč stremimo naše v bodoče mora iti za tem, da organizacijo podvojimo in pomnožimo, če hočemo, da bo kos velikim nalogam in delu v bodočnosti. Naj na občnem zboru nikogar ne manjka, pripeljite seboj tudi neorganizirane! Poročajo zastopnik zveze.

Kočevje. V nedeljo 10. marca ob 11 dopoldne se bo vršil v pivovarni redni občni zbor Strokovne skupine delavstva in nameščencev v Kočevju. Dnevni red kakor običajno. Tovariši! Dolžnost nas vseh je, da se tega prevažnega občnega zbora v polnem številu udeležimo. Delavstvo širom zemlje se danes strumno organizira, ker se zaveda, da je organizacija za njega življenske važnosti, zlasti še, ker je združeni kapitalizem na pohodu, da zruši delavske socialne pridobitve, delavca pa napravi za brezpravnega. Če je le v kakem kraju strokovna organizacija delavstva potrebna, je ta potreba v prvi vrsti za naš kraj. Da ne bomo zadnji med zadnjimi, ki se prebujajo in gradijo svojo organizacijo, da se zavaruje pred kapitalističnimi napadi, naj bo v bodoče naša prva naloga, da dvignemo organizacijo in jo usposobimo v prid sebi in zaščito vsem, ki so tlačeni.

Lesno delavstvo.

Planina. V nedeljo 3. marca ob 4 popoldne se bo vršil v gostilni Franca Komarca v Lazah redni občni zbor Strokovne skupine lesnega delavstva z običajnim dnevnim redom. — Tovariši! Letošnji občni zbor je za nas lesne delavce izredne važnosti. Bolj kot kdaj prej je danes treba, da dvignemo moč organizacije in jo postavimo v bran proti našim izkoriščevalcem. Na občnem zboru bo poročal zastopnik iz Ljubljane. Naj ne bo med nami nikogar, ki bi izostal od občnega zbora.

Rimske Toplice. V nedeljo 24. febr. ob 2 popoldne se bo vršil na Gračnici redni občni zbor Strokovne skupine lesnega delavstva v Rimskih Toplicah. Poleg običajnega dnevnega reda bomo razpravljali o razmahu in poživitvi skupine. Ker nam je strumna strok. organizacija danes bolj kot kdaj potrebna, pričakujemo, da se delavstvo tudi tega zaveda in da se bo občnega zbora v polnoštevilno udeležilo. Na občnem zboru bo tudi poročal zastopnik centrale iz Ljubljane o najnujnejših nalogah organizacije v bližnji bodočnosti. Na občni zbor vabimo tudi neorganizirane. Vsi in točno!

Rudarji.

Trbovlje. V nedeljo 3. marca ob 4 popoldne ima naša skupina svoj občni zbor v tajništvu na Lokah 253. Dnevni red: Poročilo predsedstva, čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora in poročilo tajnika, poročilo blagajnika, poročilo revizorjev in odbornikov, volitev novega odbora in delegatov za občni zbor J. S. Z. Slučajnosti. Hude čase preživljamo rudarji. Če hočemo samim sebi pomagati, se oklenimo naše strokovne organizacije! Na občnem zboru bomo pregledali, kaj je organizacija storila v pretečenem letu in kake naloge jo čakajo vnaprej. Tovariši, vsi na občni zbor!

Železničarski vestnik.

Zobozdravljenje. Oblastni upravni odbor bolniškega fonda je sklenil na podlagi § 56. začasnega pravilnika boln. fonda, da veljajo v pogledu zobozdravljenja pri članih boln. fonda in svojcih nastopne določbe: 1. Člani in svojci imajo pravico do teh brezplačnih dajatev: a) Čiščenje zob. b) Izruvanje zoba brez anestezije in v anesteziji. c) Zdravljenje in plombiranje zoba in korenike.

d) Zdravljenje in plombiranje korenike v svrhu opore protezo ali vstavitve zoba. e) Navadna ali koturna plomba s syndetikom. Harward-cementom, srebrnim amalgamom. f) Snemanje umetnih zlatih kron ali vadenje klina. Izdiranje zob brez anestezije ali v anesteziji izvršujejo zobozdravniki. 2. Člani in svojci zadobe pravico do brezplačnih plomb in protez po enem letu članstva. 3. Članom in svojem se dovoljujejo umetni zobje samo na kavčukovi plošči, če so potrebni za zvečenje hrane ali če trpi prebava. Kjer pa ne trpi prebava, ampak zahteva nabavo proteze služba, se dovoli umetno zobovje članu tedaj, če manjkata zgoraj ali spodaj po dva sosedna sekavca ali zgoraj in spodaj po en nasprotni stoječ sekavec. Število potrebnih zob za protezo določi zobozdravnik. Mlečni zobovi se popravljajo druž. članom samo pri bolečinah. Ta sklep velja od 1. III. 1929 ter se s tem razveljavlja okrožnica 122/VI od 2. VII. 1925. (Iz direkcijskega razpisa št. 28. I. 1929.)

Komu v dobro.

Nekateri gospodje, ki se štejejo k gospodarskim krogom, so se zagnali v našo socialno zakonodajo, češ, da je pretrda, da slabi moč obrti, trgovine in industrije, da gospodarskim krogom grozi — smrt ravno in samo radi socialnih dajatev. Kaj ti »gospodarski krogi« vse razumejo pod socialnimi dajatvi, je težko reči. Če štejejo vse svoje osebne izdatke zraven, je to nekaj več, drugače je pa seveda nekaj manj. Najbrže pa mislijo — tako kaže njihovo govorjenje, pisanje in delovanje — da delavstvo denar, ki se zbira n. pr. pri OUZD porabi samo za sebe, in sicer za stvari, ki niso morda niti potrebne in tako celokupna Slovenija od tega nima nobenega haska.

Samo bolnicam je OUZD plačal:

Leta 1923.	Din 1.430.130-26
Leta 1924.	Din 1.725.839-77
Leta 1925.	Din 1.580.528-10
Leta 1926.	Din 2.412.663-05
Leta 1927.	Din 3.863.236-07

Skupaj Din 11.012.397-25

V letu 1928. gre ta vsota v 4 milijone, v letošnjem letu bo pa še večja. Za te milijone so razbremenjeni vsi drugi stanovi. Kajti, ako bi ne bilo bolniškega zavarovanja, bi ta denar morala nositi država oziroma oblast in občine. Ako bi ne bilo bolniškega zavarovanja, bi delavstvo moralo v isti meri, če ne še v večji (brnarina!), posecati bolnico. Ker pa delavec sam nima denarja, vzeti mu nimaš kaj, bi oskrbne stroške morala nositi občina oziroma oblast; te bi pa morale za te milijone zvišati svoje davke.

To je en primer, kako bi celokupnosti in ne samo delavstvu škodovalo kakršnokoli zmanjšanje ali ukinitve socialnih dajatev. Gospodje iz gospodarskih krogov, ali res samo Vam v dobro!?

Delavsko združništvo

Vsak podjetnik stremi za tem, da kolikor mogoče vse doma proizvaja, da mu čimveč doma ostane. Tako bo tovarnar za čevlje izdeloval doma škatle, za boje, kopita in žeblice, napravil si bo svojo strojno in sam bo skušal porabiti ostanke. Bata napravi celo sam stroje in vagone, ima svoje zidarje in naredi svojo železnico, če mu to puste. Tudi mi moramo delati na to, da smo čim bolj vsestranski, da smo čim bolj neodvisni od drugih. Vsaka odvisnost, bodisi v tem ali onem oziru škoduje prostosti, širini in moči razmaha pokreta.

Dosedaj v gospodarskem oziru nismo bili sami svoji. Delavski prihranki so bili po nedelavskih zavodih odtegnjeni delavstvu, po posredovanju združnih in nezadržnih podjetij so prišli v prid podjetniku, ki je delal z njimi dobičke. Tako je delavec celo podprl svoje zjedalce.

Dalje je delavec tudi konsument. Delavec pač gleda, da so njegovi izdatki pri trgovcih čim nižji. A kljub temu je še delavec za trgovca najboljši konsu-

ment in trgovci se imajo v delavskih krajih še vedno najboljše. Z denarjem delavca-konsumenta se da skovati marsikateri dinar dobička. Kaj, ko bi si konsumenti sami napravili trgovino, zadrugo. Blago gotovo ne bi bilo dražje, dobiček pa bi bil njihov. Ob koncu leta bi dobili povračilo, nagrado po višini odjema. Poleg tega bi dobili zaslonbo delavske strokovne in kulturne organizacije.

In navsezadnje je stremenje delavstva, da pride do vpliva v podjetjih, v katerih dela. Eno je kopartneršip. A mogoče je še drug način. Zakaj ne bi manjših obratov-delavnic moglo spraviti delavstvo skupaj. Saj so poznane produktivne zadruge! Kjer znajo delati delavci skupno in soglasno, tam gre, pa še veliko bolje gre kot v privatnih podjetjih.

Bo pač treba gledati, da se tudi v gospodarskem oziru osamosvojimo. Prvo je, da zberemo delavski denar v lastnih »Delavskih posojilnicah«. S tem denarjem bomo lahko ustvarili konsumno in produktivno združništvo.

Mislimo, glejmo, učimo se in delajmo!

50 let nemške soc. demokracije.

Socialna demokracija v Nemčiji obhaja 50 letnico dni, ko jo je Bismarck z zloglasnim zakonom hotel potlačiti. Mlado revolucionarno gibanje se je hotelo tedaj brutalno zatreti. Novo svetovno gibanje, ki ga je vodil kapitalizem, so hoteli takratni mogotci zatreti ravno tako kot jezuite in katolištvo. V obeh slučajih se je pa pokazalo, da je ideja silovitejša kot pa brutalna sila, kajti tej ideji je podlegel Bismarck in na njegovo mesto je prišel preko Vindhorsta Bebel, ki je v kratkem času zbral močne čete delavstva, ki so korakale neustrašeno naprej. Vedno močnejše je postajalo to gibanje v Nemčiji sami ter tudi preplavilo svet tako, da je predstavljalo leta 1914. mogočno svetovno silo s svojo politično strokovno internacionalo.

A prišlo je usodno leto 1914., ki je zahtevalo dejanj, ne samo besed. Svoboda, enakost, bratstvo, vse je bilo potlačeno, voditelji so se izneverili in smelo pritrdili največjemu zlu in izrodku kapitalizma, pritrdili so svetovni moriji. Milijoni delovnega ljudstva so bili oropani svojih nad. Leto 1918., doba revolucij, je našla voditelje socialne demokracije Nemčije nepripravljene, in to v času, ko jim je bila moč dana v roke. Sli so iskali pomoči k buržuaziji ter se zadovoljila s predsednikom republike Ebertom. Kar je rodil pritisk Bismarcka, so zdrobili ministrski fotelji.

L. 1914., 1918. in 1925. so bila usodna za socialno demokracijo. Celemu svetu dokazujejo, da o njihovem radikalizmu v dejanjih ni ne duha ne sluha. Najtežja obtožba pa leži na voditeljih sedaj, ko so pokazali v vladi, da so vredni obsojbe proletariata, ko so s svojo popustljivostjo pripravili tla nebrzdanemu kapitalizmu in militarizmu in danes z njim v objemu pri vladnih jaslih dovoljujejo oboroževanje v taki meri, kot to delajo najbolj kapitalistične države. Predsednik vlade Müller je v Genovi govoril besede, ki bi bolj pristojale Hindenburgu, izrazitemu militaristu.

Bismarck bi se danes veselil, kajti kar on ni opravil s silo, so naredili Müller, Seining, Hittler i. dr., to je socialni demokrati sami. In to je morija ideje in vere proletariata v boljšo bodočnost. In danes, ko triumfira kapitalizem nad nemškim delavstvom, piše socialdemokratsko časopisje besede o 50 letnem delu in je polno ponosa, ali žalibog to so le besede, ki so in bodo ostale besede na papirju. Rezultati dela so docela drugačni! Korak delavskih bataljonov je nesiguren, kajti z njimi ne korakajo voditelji. Ti niso več proletarski borci.

Socialni demokraciji manjka resnične zmogovite moči, ki se more črpati le iz dolžnosti ne samo iz pravic, ki temelje na verskem prepričanju. Vsi znaki pa kažejo, da je brezbožni materialistični socializem v smrtnih krčih, a na njega mesto stopa krščanski socializem, danes po zunanji moči še šibek, a notranje silen. To nam kaže Nemčija, ki nas svari in obenem tudi vzpodbuja.

Pukšič Alojzij.

Krekova družina.

Borčevski tečaj. Dne 16. in 17. februarja se je zbralo 25 fantov iz najrazličnejših krajev Slovenije na prvi borčevski tečaj. Obdelali smo idejni in tehnični program. Resno in v sebi ustvarjajoč je vsak sledil. Domače smo se pomenili na večernem zboru. Odgovori koncem tečaja so pokazali, kako globoki so postali tečajniki Borci. Pa smo prepričani, da bodo ti navdušeni fantje tudi drugim dali to, kar je v njih. Vstala bodo nova borčevska krdela.

Tako raste poleg notranje zavesti tudi naš zunanji izraz. Naša fronta se krepi, mi rastemo! Bodimo zato korajžni! Mi korakamo brez strahu...

Novi dogodki.

Občinski svet v Ljubljani.

Kralj je imenoval na predlog notranjega ministra občinski svet za Ljubljano. Župan je ostal dr. Puc. Tudi občinski svetniki so skoraj vsi stari. Mesto dveh komunistov sta imenovana F. Uratnik, tajnik Delavske zbornice, in Ivan Hribar. Namesto Jožeta Pirca, Pusta in Lipoglavška, ki so pri novem imenovanju izostali, so prišli: dr. Sernee, dr. Gosar in Bahovec.

Zakonodajni svet.

Kralj je imenoval zakonodajni svet, ki šteje 15 članov. Slovenci imamo tri zastopnike: dr. M. Škerlj, dr. A. Gosar in dr. Sagadin. Posamezne zakonske načrte bodo izdelala ministrstva, zakonodajni svet pa bo pregledal te načrte in jih eventualno spremenil. Delo zakonodajnega sveta so prej opravljali posamezni odbori in narodna skupščina.

Nov uradniški zakon.

V Belgradu napovedujejo nov uradniški zakon in zakon o prometnem osebju. Sedaj zatrujejo, da bo novi zakon boljši od starega in da se bodo plače zvišale za 200 Din do 700 Din mesečno.

Trgovske pogodbe.

Pred kratkim smo sklenili trgovsko pogodbo s Francijo. Sedaj se pogajamo z Grčijo. Z Grčijo do sedaj kar nismo mogli priti do pravega soglasja. Z nastopom novega grškega predsednika Venizelosa se je stvar zasukala na bolje, pa tudi pri nas je več umevanja. Pogodba z Grčijo bo baje kmalu sklenjena. Poizkusili smo tudi pri Turčiji, pa ne gre. Turki pravijo, da moramo najprej plačati odškodnino turškim begom za zemljo, ki so jo izgubili v balkanski in svetovni vojni.

Tedenske novice.

Pri Javni borzi dela v Ljubljani je delo na razpolago: Moškim: 4 hlapcem, 3 žagarjem za na venecijanko, 1 tapetniku, 2 krojačema za športne čepice, 8 vajencem. Ženskam: 1 šteparici, 1 orožniški kuharici, 2 kuharicama, 1 postrežnici, 2 delavkama, 1 kmečki dekli, 1 služkinji, 1 vajenki za strojno pletenje.

Pri borzi dela v Mariboru je delo na razpolago: Moškim: 4 hlapcem, 20 viničarjem, 2 žagarjema, 3 majarjem, 2 kovačema, 1 kuharju, 1 mlinarju, 1 elektricarju, 1 slaščičarju, 1 brivcu, 1 slugi, 1 trg. pomočniku, 2 tkalcema. — Vajencem: ključavničarske, livarske, krojaške, čevljarske, kovaške, kolarske in trg. obrti. — Ženskam: 6 kmečkinih deklam, 9 kuharicam, 14 služkinjam, 2 sobaricama, 2 kuharicama k orožnikom, 1 kuharici v grajščino, 1 kuharici v uradniško menzo, 1 kuharici perfektni, 2 izurjenima delavkama za izdelovanje makaronov, 1 šteparici gornjih delov čevljev, 1 hot. sobarici, 1 vzgojiteljici, 2 boljšima gospodinjama, 1 podnatakarici, 1 plačilni natakari, 1 pisarn. moči, 2 šiviljskima vajenkama.

Pri borzi dela v Celju je delo na razpolago: Moškim: 13 hlapcem, 10 oglarjem, 11 rudarjem, 11 ključavničarjem, 2 kleparjema, 10 mizarjem, 1 žagarju, 1 peku, 1 črevarju, 1 klobasičarju, 1 hot. kuharju, 2 pikoloma, 9 tesarjem za prage, 1 filmfotografu, 1 strojniku, 1 kurjaču, 1 vinskemu potniku, 39 delavcem-težakom, 22 vajencem. — Ženskam: 14 deklam, 10 natakari, 6 hotel. kuharicam, 20 kuharicam, sobaricam in služkinjam, 1 pisar. moči, 1 vajenki.

Čez hribe in doline...

Vič. Pred kratkim smo navedli številke, ki pričajo o prodanih alkoholnih pijačah. Zanimale pa bodo brez dvoma tudi številke in bilanca občinskega gospodarstva v preteklem letu. Javnih odborovih sej je bilo 9. Svetovalci in finančni odsek je imel 2 seji, agilnejši pa je bil stavbni odsek, ki je imel 13 sej. Socialno-zdravstveni odsek je imel 9 sej. V socialnem pogledu je vsekakor manjkalo iniciative, ker bi se v naši siromašni občini moralo v tem oziru več storiti kot se je. Pravno policijski odsek je imel 5 sej. Vložni zapisnik izkazuje 4873 vlog. Posredovalni urad je imel 23 obravnav, od teh samo 3 z uspehom! Stavbno gibanje je bilo slabše od leta 1927.; pozidalo se je samo 39 novih hiš in izvršilo 10 prezidav, kar je dalo 82 novih stanovanj napram 104 v letu 1927. Mestni autobus, ki vzdržuje promet med našo občino in Ljubljano, je bil nujno potreben, vendar pa vsled voznega reda, še bolj pa radi previsokih cen, večini občanov niti malo ne konvenira, ker je dnevno 12 Din za tramvaj tudi za najboljše situirane delavce in nameščence preveč. Uprava maloželezniške družbe bi prav lahko uvedla mesečne in tedenske karte, kar pa v lastno škodo še do danes kljub prošnjam ni storila. V jutranjih in večernih urah tudi vojni red ne odgovarja. Upajmo, da bo vsaj v tem letu stekel tako željno pričakovani tramvaj.

I. delavska hranilnica in posojilnica v Mariboru

je naš edini delavski denarni zavod.

Vloge obrestuje najvišje in daje posojila po najnižji obrestni meri.

Gibanje pristaniških delavcev na Sušaku.

Skoro leto dni so se izmenjavale želje in vprašanja z navodili in nasveti med Jug. strok. zvezo v Ljubljani in tov. Kanlom Jordanom na Sušaku. V brihtni slovenski glavi se je porodila velika misel: Organizirati sušaške fakine gospodarsko in strokovno. To delavstvo se neizmerno izrablja po vseh pristaniških. Ljudje pa si niso znali pomagati sami, niti se ni nihče zanje briga. Pač je marsikdaj zašel kak demagog med nje in našel kolikor toliko pripravna tla, a kakega pokreta ni bilo nikoli.

Jasno je bilo tedaj, da je treba delavstvo organizirati gospodarsko in strokovno, roko v roki. To je danes vsaj v neki meri izvršeno. Strokovna skupina pristaniških delavcev, ki je priključena Radniškemu strokovnemu savezu v Zagrebu, ima že okoli 100 članov. Ustanovljena je »Gospodarska zadruga pristaniških delavcev r. z. z. o. z. Sušak«. Zadruga obeta sijajen napredek. V njej je več oddelkov: za reekspedicijo lesa, nakladanje in razkladanje vozov, nakladanje in razkladanje vagonov, nakladanje in razkladanje ladij. Ta dela zadruga že opravlja. V načrtu je tudi ustanoviti v okviru te zadruga »Delavsko hranilnico in posojilnico«, »Delavski konzum«, »Delavsko kuhinjo« itd. Delokrog zadruga je velik in treba bo gotovo še veliko energije in žrtev, da bo vse izvedeno.

»Moram priznati, da sem imel velike ovire, da sem prišel do uspeha. Sreča, da sem takoj s strokovno organizacijo začel tudi z gospodarsko zadrugo. Delavstvo je bilo že tolikokrat zapeljano od raznih socialističnih agitatorjev, da sedaj ne zaupa nikomur, niti tistim, kateri mu resnično dobro žele. Ali kakor hitro so uvideli, da niso prazne besede,

kar sem jim govoril in svetoval za zboljšanje njih bednega stanja, se je naenkrat preokrenilo. Trdi led je bil prebit in vsa organizacija je začela vidno napredovati.«

Delavstvo je danes za svoje organizacije navdušeno, ker ve, da bo le na ta način zboljšalo svoj položaj. Odloženo je, da na tej poti vztraja do konca. Dolžnost merodajnih činiteljev pa je, da ta delavska prizadevanja podprejo z vso močjo, ker je to v interesu splošnosti.

Med delavci je mnogo Slovencev, saj je predsednik zadruga Slovenec. Ti zelo radi čitajo »Delavsko Pravico« in žele biti v najožjih stikih s tovariši iz Slovenije. Mi jih toplo pozdravljamo in jim želimo veliko poguma in koračje, pa vztrajnosti in uspehov. Živeli Sušačani!

Razno.

Za gospodarske kroge. V dnevniku gospodarskih krogov smo pred nekaj dnevi ugotovili zanimiv pregled davčne obremenitve posameznih slojev. Iz tega je razvidno, da so cene delnic industrijskih podjetij poskočile povprečno za 30 odstotkov, česar gotovo ne bi bilo, ako bi industrija nazadovala. Industrija v celoti torej ni nazadovala, temveč napredovala, vsled česar ni upravičeno, da govori o davčni preobremenitvi, najmanj pa protestira proti plačam delavstva, ki so se v tem času poslabšale. — Posrednih in neposrednih davkov plača kmet na 1000 Din dohodkov 138 Din, mali trgovec in obrtnik 125.06 Din, bančnik in industrijalec 45.22 Din, delavec in uradnik pa 222.28 Din. — Iz tega sledi, da delavec in uradnik plačuje 5 krat toliko davka kakor ubogi pridobitni krog. — Zdi se nam, da je k gornjim številkam vsak komentar brezpredmeten.

Češkoslovaška. Zadnja »Budoucnost«, glasilo češkoslovaških krščanskih socialistov piše zopet o svojih mladinskih krožkih. Delovni program teh krožkov je sledeč: Izobrazba fantov in deklet v knjižnicah in čitalnicah, prirejanje sestankov, tečajev, izletov in ekskurzij. Centrala teh krožkov se imenuje »Eksekutiva krestansko-socialni mladeže«. Iz delovnega programa je razvidno, da je naša Krekova mladina pač daleč pred njimi, saj prevzema počasi delo drugih mladinskih organizacij ter je prevzela v svoj delokrog tudi telesno kulturo.

Češkoslovaška kršč. soc. strokovna zveza ima vpeljane tudi razne fondе; tako posmrtninski in brezposelni. Kdaj homo mi prišli do tega?

Češkoslovaški strokovničarji gredo v dne 17. do 29. aprila v Rim. Obiskali bodo tudi Benetke. Padovo in Asisi. Nekateri bodo šli tudi v Neapelj.

Za kratek čas.

Skupina Amerikancev je opazovala ognjenik Etna, kako je bruhal lavo. Pa pravi eden izmed njih: »Kaj ne, baš kakor v peklu.« »O, vi Amerikanci ste pa tudi že povsod bili!« je pripomnil nekdo, ki je stal poleg.

—o—

Raziskovalec je predaval o Afriki ter dejal, da tam kamele včasih po celih sedem dni ne pijejo vode.

»To še ni nič,« se je oglasil eden izmed poslušalcev, »pri nas so ljudje, ki je celo življenje ne pokusijo.«

Vrednost denarja. Za 100 nemških mark dobiš 1351.75 Din, za 100 avstrijskih šilingov 799.05 Din, za 1 dolar 56.77 Din, za 100 francoskih frankov 221.54 Din, za 100 češkoslovaških kron 168.53 Din, za 100 lir 297.20 Din.

Kako gospodarite najbolje? Kako se zaščitite najuspešneje? Kako si prihranite vsako leto 3% Vaših izdatkov?

ČE STE ČLAN IN OBENEM ODJEMALEC PRI

I. delavskem konzumnem društvu v Ljubljani r. z. z. o. z.

Pisarna: Kongresni trg št. 2

Ustanovljena 1895

Telefon 2255, 2855

ki ima danes preko 10.000 rednih članov in 29 prodajalen po vsej Sloveniji. Zadruga ima do danes sledeče oddelke: specerijski, kolonijalni, manufakturni in galanterijski in je vsled tega v slanu ugodi in vsem željam in potrebam svojih članov.

Iz vse svoje duše

René Bazin

Poslovenil Niko Kuret

IX.

Eloi Madiot se je bil izmučen vrnil šele ob treh zjutraj domov. Obleko je imel premočeno in od dima počrnelo. Spal je. Kot je pripovedoval, ko je legal v posteljo, je bila pogorela vsa Lemariéjeva tovarna: delavnice, skladišča, shrambe, pisarne, hiša delovodje, vse. Po petdesetih letih obstoja je bilo nenadno pokončano, kar sta ustvarila dva človeška rodova. Prikazala se je zopet zemlja, gola, pusta zemlja, pripravljena za nova podvzeta, med kupi razvalin, od katerih nobena več ni imela smisla in ni mogla pričati o ogromni množini življenja, dela in smelosti, ki so se bili tu porabili.

Ko je na tistem mestnem okraju ob zori ležala megla, je videla Henrietta, ko je odpirala okno, kako se od pogorišča dviga dim bel od vodne pare in pomešan s črnimi oblaki, ki so prihajali od slabo pogašenih ostankov. Celo smrtni boj stvari je žalosten zanje, ki jim je konec namenjen. Henrietta je bila ostala pod vtisom tega prizora in sinočnje groze, odkar se je bila streha zrušila v ogenj. Hodila je po sobi sem in tja ter pospravljala. Spominjala se je svojega srečanja z Victorjem Lemariéjem pred dvema dnevi na vogalu Voltairejeve ulice, njegovega pozdrava in lepe konjske opreme, ki jo je bila opazila mimogrede kakor si zapomniš lepo krilo. Spominjala se je tudi — moj Bog, ali je bila žimnica danes težka, ko jo je obrala, in kaj nevihte je ležalo v zraku, ki je prihajal skozi okno in si ga jedva dihal! — spominjala se je, da je videla nekoč očeta Victorja Lemariéja, industričarja.

Dolgo je že bilo tega, pet ali šest let. Predsedoval je neki telovadni slavnosti. Govoril je slavnostni govor s pregrnjenega odra med dvema snopoma trobojnic ob tribuni, polni prazničnega občinstva. Mahal je z roko nad telovadci, ki so se tiščali pod njim in mu ploskali. Gospe, častniki, meščani, ki so sedeli v senci, niso poslušali. S svojega prostora ni slišala Henrietta ničesar. Videla je samo trd obraz, ki se je poskušal nabrati v nasme, belo bradico, ki se je premikala, in nagle

kretnje rok, ki so bile hlastne in umerjene. Nekdo ob njej je dejal: »Le govori, stari, le. Kdo te neki mara.« Jemala se ji je v misel ta slavnost, njegova postava in beseda. Kakšno razburjenje je bilo pač sedaj v gospodarstveni hiši, prav tako pri uslužbenih in delavcih, ki so bili radi požara nenadoma ob kruh.

Dekle je bilo končalo z razgrinjanjem in podvihanjem rjuh na svoji postelji. Zgladila je gube z dlanjo po vsej dolžini, potem je prišla za oba resasta zastora in ju potegnila skupaj tako, da je ostala med obema le ozka temna špranja.

Prodajalci časopisov so se pojavili po ulicah in pričeli s kričanjem: »Velik požar! Uničena tovarnica! Zadnje podrobnosti!«

Henrietta je bila na ulici že ob osmih, četrte ure prej nego po navadi. Novica je bila povsod znana in povsod so se razgovarjali o njej. Polnila je mesto. Cariniki so se pogovarjali o požaru z izkladač, mlekararji z odjemalkami, kavarnarji s pristanišča s prvimi pivci, ki so prihajali na kozarec muškateleca ter odhajali, brišoč si usta z roko. Vsi so videli dramo od blizu ali od daleč. Vsak je vedel za neznano podrobnost, ki jo je vpletal v tarzanje, ki je bilo prilično pri vsakem enako. Ljudska domišljija se je razprezala nad grozo dogodka, nad nočjo, nad plameni, nad vetrom, ki je pihal kakor v nevihti, nad gasilci, ki so plezali po bližnjih strehah, ki so bile rdeče od sijaja, grudila se je pred popolnim propadom dela, ki so ga stvorile človeške roke. In od ulice Ermitage do tobačne tovarne ni bilo hiše z oknom, vrati ali strešnim oknom, ki bi ob njem ne bila poslonela kaka gospodinja vsaj za hip, da se zamisli nad belim dimom, ki je vrel tam doli iz pogorišča navzgor, in da pozneje lahko o vsem pokramlja.

Pri gospe Clémence so bile vse gospodične razburjene. Ko je Henrietta vstopila v delavnico ob pol devetih, so se one, ki so dospele prve, pogovarjale med obema mizama skoraj da naglas. Držale so solnčnik še v roki in imele so še klobuk na glavi, ne da bi se ozirale na opomine gospodične Augustine. ki je v znak ugovora sedla in ujedljivo nadaljevala: »Kakor hočete, gospodične, nadaljujte, sporočila bom gospe Clémenci.« Niso poslušale. Živci so jim bili razburjeni in mudilo se jim je, da povedo vse, kar vedo.

»Jaz sem baš legala v posteljo, Brala sem pravkar veselo knjigo.«

»Jaz sem bila že zaspala, Ropot brizgalne, ki je drvela pod oknom mimo, me je zbudil. Stekla sem v srajci k oknu. Bilo je mrzlo. Nekdo je kričal: 'V glorietskem okraju!' Tedaj sem spet legla v posteljo. Bilo je daleč!«

»Pri meni pa je odseval žar na okenskih steklih. To me je bilo strah! Kakor da je bil ogenj v moji sobi. Gledala sem, pa sem videla samo steber plamenov v temi. Slišala pa nisem ničesar.«

»Dva moška sta bila ranjena?«

»Ne, trije obtočeni od tramov. Odpeljali so jih v bolnico. Brala sem tako v časopisu spotoma. Šaj res, tu-le je članek. En milijon škode.«

Strašno visoka številka jim je ustavila besedo. Lepe mlade glave so se sklonile nad časnik, ki ga je držala Irma v rokah. Marija Schwarzova, ki se je sama zase in vsa ponižna v svojem bornem krilu držala okna, se je opogumila, da je stopila k Henrietti, ki si je z dvignjenimi rokami in vzbočenimi prsi previdno urejala lase, ki jih je bil slamnik zmedel. Črne in svetle oči so se druge drugim nasmehnile.

Vrata so se odprla. Učenka Louisa je vstopila. Odkimavala je z rdečelaso glavo in zabuhlimi lici ter rekla:

»No da, zdaj pa še druga!«

Izraz njenega obraza je bil važen kot je obraz otroka, ki čuva skrivnost.

»In taka, ki ni kar si bodi.«

»Kaj je torej?«

»Gospodične, verjemite mi ali pa ne, — gospod Lemarié je mrtev.«

Vse se je vzravnalo. Gospodična Augustina je prestala z delom in rekla resno:

»Mala, vi lažete, kaj ne, zato da te gospodične zabavate? Pojdite na svoje mesto.«

Da bi povedano podkrepila, je vajenka spustila obe roki, da sta ji omahnili na krilo. Videti je bilo borne čevlje, ki so vodo zajemali od vseh strani.

»Nikakor ne, gospodična. Imamo soseda, ki je mizar pri pogrebem zavodu. Pravkar je izvedel tako-le. Gospodar je šel snoči k požaru. Potrlo ga je, ko je videl, da mu imetje gori. Padel je. Odpeljali so ga domov in umrl je, preden je izvedel, da so pogasili. Govorim resnico, kakor je tudi župnik prišel deset minut prepozno. Tako.«

»To je pa dosti nesreče hkrati,« je rekel glas.